

ნანა ლოლაძე

ქართული ენის სწავლებასთან დაკავშირებული პრობლემები

გამოცდების ეროვნული ცენტრის ქართული ენისა და ლიტერატურის ჯგუფმა 2000 წლიდან დღემდე არაერთი ტესტირება ჩაატარა სხვადასხვა დანიშნულებით: IX კლასის მოსწავლეთა გამოცდა (2000—2003 წლებში), ერთიანი ეროვნული გამოცდები (როგორც სავალდებულო გამოცდა ქართული ენისა და ლიტერატურაში, ისე არჩევითი — ლიტერატურაში), მასწავლებელთა სასერტიფიკაციო და მოსწავლეთა საატესტატო გამოცდები, სასკოლო ოლიმპიადი IX—XII კლასელებისათვის, გარდა ამისა, ტესტური დავალებების წინასწარი გამოცდები, რომლებიც მთელი საქართველოს მასშტაბით ტარდება.

გამოცდების შედეგების სტატისტიკური ანალიზი და თვისობრივი კვლევა, მართალია არაპირდაპირ, მაგრამ მაინც იძლევა ქართული ენისა და ლიტერატურის სწავლების პროცესის ერთგვარი მონიტორინგის საშუალებას. გვეხმარება არსებული ხარვეზების გამოვლენაში და გარკვეულ საფუძველს ქმნის იმის გასარკვევად, თუ რა და რატომ არის შესაცვლელი თუ დასახვეწი სწავლების პროცესში.

2005 წლიდან დღემდე აბიტურიენტთა მომზადების დონე საგრძნობლად უმჯობესდება. განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს, რომ საკუთარი აზრის ჩამოყალიბებასა და წერილობით მის გადმოცემას სულ უფრო მეტი ახალგაზრდა ახერხებს. პირველ წლებში თხზულებას აბიტურიენტთა 40% საერთოდ არ წერდა. თხზულებათა ნაწილი იმსახურებდა ნულოვან შეფასებას, რადგან არაადეკვატურად იყო გაგებული დავალების პირობა ან ნაწერი ენობრივად იმდენად გაუმართავი იყო, რომ აზრის გამოტანა ჭირდა. გასათვალისწინებელია ისიც, რომ თავდაპირველად მათ სკოლაში ნასწავლი ნაწარმოებების ანალიზი ევალებოდათ, ბოლო ხანს კი არასაპროგრამო ნაწარმოების (ან ნაწარმოების ნაწყვეტის) ანალიზი და არგუმენტირებული ესეს დაწერა მოეთხოვებათ. ამჟამად წერით დავალებებს აბიტურიენტთა აბსოლუტური უმრავლესობა ასრულებს, თუმცა მათი შესრულების ხარისხი საკმაოდ დაბალია, განსაკუთრებით ლექსიკისა და სტილის თვალსაზრისით.

ერთიანი ეროვნული გამოცდების შედეგები პირდაპირ არ ასახავს სკოლაში არსებულ ვითარებას, რადგან, აბიტურიენტები ხშირ შემთხვევაში რეპეტიტორებთან გავლილი მომზადებით აღწევენ შედეგებს და არა სკოლაში მიღებული ცოდნით. სკოლაში არსებული სიტუაციის კვლევის შედარებით უკეთესი საშუალებაა სასკოლო

ოლიმპიადები, მაგრამ იქაც მხოლოდ გარკვეული ჯგუფი მონაწილეობს და არა ყველა მოსწავლე.

ამდენად, ჩვენი დაკვირვება არ იძლევა სკოლაში არსებული სიტუაციის სრულყოფილ სურათს, თუმცა გარკვეულ წარმოდგენას გვიქმნის ცალკეულ საკითხებზე.

სასკოლო რეფორმის დაწყებიდან საკმარისი დრო გავიდა იმისათვის, რომ მისი შედეგების შეფასება შეეძლოთ. შეინიშნება დადებითი ტენდენციები, თუმცა აშკარაა ის პრობლემებიც, რომლებიც ქართული ენისა და ლიტერატურის სწავლებაში იჩენს თავს. განსაკუთრებით უნდა გამოიყოს საკითხები, რომლებიც ქართული ენის სწავლებას შეეხება.

ეროვნული სასწავლო გეგმის შესავალში აღნიშნულია, რომ: „ქართული ენისა და ლიტერატურის სტანდარტის ბირთვს წარმოადგენს ენა, როგორც პიროვნების თვითგამოხატვის, აზრის ჩამოყალიბებისა და გადაცემის საშუალება. ენობრივი უნარ-ჩვევები უნდა წარმოვიდგინოთ არა როგორც მათი შემთხვევითი ნაკრები, არამედ როგორც ერთი მთლიანი სისტემა. მან ხელი უნდა შეუწყოს პიროვნების პირადი, ცხოვრებისეული, სოციალური თუ პროფესიული სირთულეების დამოუკიდებლად დაძლევის პროცესს, ვინაიდან ქართული ენა მხოლოდ ერთ-ერთი **სასწავლო საგანი** კი არ არის, არამედ, სხვა საგანთაგან განსხვავებით, **სწავლების ენაა**, ყველა დანარჩენი საგანის შესწავლის საშუალებაა“.

ამ მიზნის მისაღწევად საჭიროდ ჩაითვალა ენისა და ლიტერატურის ინტეგრირებული სწავლება, რაც უდავოდ სწორი გადაწყვეტილება იყო.

ამთავითვე უნდა აღინიშნოს, რომ სტანდარტის ამ მოთხოვნების სათანადოდ რეალიზაცია ვერ მოხერხდა. სტანდარტი (და საგნობრივი პროგრამა ქართულ ენასა და ლიტერატურაში) ვერ უზრუნველყოფს ენისა და ლიტერატურის სწავლების ინტეგრირებას, მათი დაკავშირება აშკარად ხელოვნურია, არ ჩანს ერთიანი კონცეპტუალური მიდგომა. ყოველივე ეს პრობლემას უქმნის სახელმძღვანელოების შემდგენლებს. ქართული ენის შესწავლა ხშირ შემთხვევაში ლიტერატურის დანამატადაა ქცეული. ამდენად, ქართული ენისა და ლიტერატურის ინტეგრირებული სწავლება რეალურად არ ხდება.

გარდა ამისა, ქართული ენის სწავლებისას უარი ითქვა ქართული ენის გრამატიკის სისტემურ კურსზე და ენის სწავლების ფუნქციურ მიდგომას მიენიჭა უპირატესობა, თუმცა, ამის რეალიზაცია საკმაოდ რთული ამოცანა აღმოჩნდა. სასწავლო გეგმის ფარგლებში წარმოდგენილი პროგრამა ეკლექტიკურია, იგი წარმოადგენს ენის სისტემური კურსისა (რომელიც მინიმუმამდეა დაყვანილი) და ფუნქციური გრამატიკის საკითხების მექანიკურ ნაკრებს, არ ითვალისწინებს ქართული ენის ბუნებას, ზოგიერთ შემთხვევაში აშკარად წინააღმდეგობრი-

ვია. ყოველივე ეს მიანიშნებს იმაზე, რომ დოკუმენტი ენათმეცნიერთა განხილვის საგანი არ ყოფილა.

ამდენად, არსებული ეროვნული სასწავლო გეგმა სერიოზულ ცვლილებებს მოითხოვს. საჭიროა შეიქმნას ქართული ენის სწავლების ერთიანი კონცეფცია სწავლების სამივე საფეხურისათვის. ამისათვის აუცილებელია ქართული ენის სწავლების პოლიტიკის შემუშავების პროცესში ენათმეცნიერთა უფრო აქტიური ჩართვა, მათი მჭიდრო თანამშრომლობა პედაგოგიურ საზოგადოებასთან.

საგანგებო ღონისძიებებია გასატარებელი მასწავლებელთა მაღალი კვალიფიკაციის უზრუნველსაყოფად.

Nana Loladze

Problems Connected with Teaching Georgian

S u m m a r y

The team of Georgian language and literature at the National Examination Centre have conducted several tests for different purposes since 2000: examination of pupils of the 9th form (2000-2003), united national examinations (obligatory examinations in Georgian language and literature and an optional exam in literature), teacher certification examinations and graduate record examinations, national educational Olympiad for the 9th and 10th-grade pupils. Besides, preliminary written tests were conducted across the whole country.

Analytic and qualitative research of the results enable us to monitor the teaching process, to identify gaps which will enable us to find out what changes and refinement can develop the existing teaching process.

Quite sufficient time has passed since the school reform in order to evaluate it. Positive trends are evident but there are also problems connected with teaching Georgian language and literature. We should mention particularly the problems associated with teaching Georgian language 'as Georgian is not just one of the subjects, but unlike other subjects, it is the language of teaching other subjects as well' (National Teaching Plan)...

The research has revealed that the existing national teaching plan requires serious changes. It is necessary to create united conception of teaching Georgian language for all three levels of education. More active involvement of linguists and their collaboration with pedagogical society is of great importance for this process. Besides, special measures should be taken to ensure high qualification of teachers.